

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

หัวข้อ

หลักประชาธิปไตย

เรื่อง

หลักประชาธิปไตยในการบริหารองค์กร

จัดทำโดย

นายประสพโชค อยู่สำราญ

รหัส 570221

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม

หลักสูตร “ หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย ” รุ่นที่ 2

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำนำ

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติที่เป็นพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือเป็นรูปแบบเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งการบริหาร หรือการปกครองบ้านเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยนั้น มีหลักการพื้นฐานการบริหารตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 มี 6 ประการ ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางพื้นฐานการบริหารที่ดีได้ในทุกระดับ

การบริหารในระดับองค์กร ซึ่งโรงพยาบาลศิริราชเป็นองค์กรของรัฐ มีบุคลากรที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านพื้นฐานสังคม ต่างภาษา วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันเป็นจำนวนมาก มีระบบการบริหารและสายการบังคับบัญชาในแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน ดังนั้นการที่องค์กรจะพัฒนาให้เป็นไปตามนโยบายนั้นจึงมีการใช้หลักการบริหาร และการปกครองตามหลักประชาธิปไตย เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้พัฒนาบรรลุตามเป้าหมายขององค์กร และยิ่งช่วยส่งเสริมสนับสนุนการบริหารในระดับประเทศอีกด้วย

นายประสพโชค อยู่สำราญ

หัวหน้าหน่วยวินัยและนิติการ

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทนำ	1
หลักประชาธิปไตย	2
ความหมายหลักประชาธิปไตย	2
ความหมายประชาธิปไตยเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง	2
ความหมายประชาธิปไตยในเชิงรูปแบบการปกครอง	4
หลักการที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	5
หลักการพื้นฐานของการสร้างระบบบริหาร	7
หลักการบริหารองค์กรตามหลักประชาธิปไตย	7
บทสรุป	9
เอกสารอ้างอิง	10

หลักประชาธิปไตยในการบริหารองค์กร

นายประสพโชค อยู่สำราญ

หัวหน้าหน่วยวินัยและนิติการ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

บทนำ

ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและวิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และอำนาจอธิปไตยต้องมาจากประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายหลักหรือกติกาที่กำหนดแนวทางในการใช้อำนาจในการบริหารนั่นเอง ดังนั้นทุกคนอย่างน้อยที่สุดควรมีความสามารถในการปกครองตนเอง เคารพกฎหมายไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ด้วยเหตุที่ถือว่าความเสมอภาคเป็นเรื่องสำคัญ ประชาธิปไตยจึงยึดมั่นในสิทธิเสรีภาพ เพราะถ้าขาดสิทธิเสรีภาพ และไม่เคารพกฎ กติกาของสังคมแล้วก็จะยอมขาดหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่สงบภายในสังคมส่วนรวม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (สำนักบริหารงานบริหารงานสนับสนุนอัยการสูงสุด.[http:// www.ogad.ago.go.th](http://www.ogad.ago.go.th).)ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดมีเนื้อหาสาระตามหลักการระบอบประชาธิปไตย ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้ ในหมวด 3 ส่วนที่ 2 มาตรา 28 วรรค 1 "บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน" หมวด 4 มาตรา 70 "บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้" มาตรา 87 วรรค 3 "ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น"

หลักการบริหาร หรือการปกครองในหลักประชาธิปไตยเป็นการบริหารเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของมนุษย์ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข เป็นการร่วมคิด ร่วมสร้าง เพื่อรักษาสิทธิมนุษยชนทางสังคมในด้านต่างๆไว้โดยผ่านกระบวนการบริหารเป็นขั้นตอนในฝ่ายต่างๆ มีกฎเกณฑ์ระเบียบ แบบแผนเป็นเครื่องมือควบคุม และตรวจสอบการบริหาร เช่น รัฐธรรมนูญได้บัญญัติมีเนื้อหาสาระด้านต่างๆ อยู่บนพื้นฐานหลักการของประชาธิปไตย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า

“ ประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค โดยเน้นที่บุคคลต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงการบริหารในระดับสูงภายใต้หลักนิติธรรมหรือภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดไว้” นั่นก็เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายหรือเป้าหมายตามแบบแผนที่วางไว้นั่นเอง

โรงพยาบาลศิริราชเป็นองค์กรของรัฐ ที่มีระบบการบริหารและสายการบังคับบัญชาในแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน มีนโยบายและแนวทางการบริหารเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามแผน มีบุคลากรที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านความเชื่อ การศึกษา ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมในหน่วยงานต่างๆเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการที่องค์กรจะพัฒนาให้เป็นไปตามนโยบายนั้นมีการใช้หลักการบริหาร และการปกครองตามหลักประชาธิปไตย มีแนวปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งบุคลากรในองค์กรนั้นเป็นส่วนสำคัญต่างยึดถือเป็นหลักปฏิบัติร่วมกันจนเป็นวัฒนธรรมองค์กรในการ

ส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนขององค์กรให้เป็นไปตามนโยบายขององค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องคำนึง

ดังนั้นการนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ตามหลักประชาธิปไตยในระดับองค์กรจะทำให้องค์กรมีการพัฒนา องค์กรที่มีการบริหารที่ดีจะช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดีในระดับภาครัฐและระดับประเทศต่อไป.

หลักประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

(เอกสารประกอบการสอนรายวิชาสังคมศึกษา 2 MSHS 002.www.mwit.ac.th)

คำว่า **ประชาธิปไตย** ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งเกิดจากการผสมคำสองคำ คือ Demos กับ Kratein หรือ Demos หมายถึง ประชาชน และ Krators หรือ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้น ประชาธิปไตย (Demoskratia) จึงหมายถึง การปกครองโดยประชาชน

ส่วนคำว่าประชาธิปไตยที่ใช้ในภาษาไทยของเรานั้นบัญญัติขึ้นโดยเทียบกับศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นการนำเอาคำสองคำมารวมกันคือ ประชา ซึ่งเป็นคำสันสกฤต รูปคำเดิม คือ ประชา แปลว่า ราษฎร หรือประชาชนและคำว่า อธิปไตย แปลว่า ความเป็นใหญ่อย่างยิ่ง ฉะนั้นประชาธิปไตยจึงหมายถึง ระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศนั่นเอง

จากความหมายอันหลากหลายของคำว่า ประชาธิปไตย นี้ มีนักวิชาการได้สรุปรวมเป็น 3 ความหมาย หลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของประชาธิปไตยในเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมือง คือ ระบบความคิดทางการเมืองอย่างหนึ่ง อุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นระบบความคิดทางการเมืองชนิดหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญกับหลักการ 3 ประการ คือ

1. **หลักมนุษย์เป็นผู้มีสติปัญญา** รู้จักใช้เหตุผล รู้ดีชั่ว และสามารถปกครองตนเองได้ ประชาธิปไตยนั้นเป็นระบบที่สมาชิกจะต้องแสดงออกซึ่งเหตุผล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับกันเชื่อกันว่าการดำเนินการใด ๆ เป็นไปตามหลักการแห่งเหตุผลแล้ว ย่อมจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมอย่างไม่มีขีดจำกัด

2. **หลักสิทธิเสรีภาพ** คำว่า เสรีภาพ หมายถึง ความมีเสรี และเสรี หมายถึง ทำได้โดยปลอดอุปสรรค ส่วนคำว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม แต่อย่างไรก็ตาม การใช้เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับผู้อื่นในสังคมด้วย กล่าวได้ว่าเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยมีขอบเขตจำกัดในระดับหนึ่ง สิ่งที่จะมาเป็นตัวจำกัดเสรีภาพในที่นี้ก็คือ กฎหมาย ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมทั้งวัฒนธรรมของสังคมนั้นเอง เสรีภาพขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

2.1 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจแสดงออกในรูปของการพูด การเขียนและการโฆษณาถือเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง ในสังคมประชาธิปไตยนั้นเป็น

สังคมที่ถือว่าประชาชน คือ เสียงสวรรค์ เป็นสังคมที่ยินยอมให้ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยเสรี การแสดงความคิดเห็นจึงถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งด้วย

2.2 เสรีภาพในการรวมกลุ่ม อาจจะเป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรที่ปลูกอ้อย จัดตั้งเป็นสหกรณ์ชาวไร่อ้อย หรืออาจจะเป็นการรวมตัวกันของผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน จัดตั้งเป็นสมาคม เป็นต้น และยังรวมไปถึงการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการใดๆ อีกด้วย แต่ทั้งนี้กิจกรรมอันเกิดจากเสรีภาพในการรวมกลุ่มจะต้องอยู่ในกรอบแห่งกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสังคม

2.3 เสรีภาพในการนับถือศาสนา มนุษย์แต่ละคนย่อมมีความเชื่อที่เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง เป็นธรรมดาการนับถือหรือศรัทธาที่มนุษย์พึงมีต่อความเชื่อศาสนาใด ๆ จึงนับได้ว่าเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง

2.4 สิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ นอกจากสิทธิและเสรีภาพข้างต้นแล้ว อุดมการณ์ประชาธิปไตยยังให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลด้านอื่น ๆ เช่น สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทั้งทางร่างกายและทรัพย์สินจากรัฐ สิทธิในเคหสถาน สิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย สิทธิและเสรีภาพในการเดินทาง สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพโดยสุจริต เสรีภาพในทางร่างกาย เป็นต้น

3. **หลักความเสมอภาค** ความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน เป็นหลักที่สำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอีกหลักการหนึ่ง ระบอบประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไรต่างเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกันในที่นี้ไม่ใช่ความเท่าเทียมกันในสติปัญญา ความสามารถ หรือความสูงความต่ำ แต่เป็นความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นคน ซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่รอดในสังคม ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยอาจจำแนก ได้เป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้

3.1 ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากแนวความคิดที่ว่าประชาธิปไตย เป็นเรื่องของการปกครองโดยประชาชน ถือว่าเสียงของประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ รัฐประชาธิปไตยจึงต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเมื่ออายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายระบุไว้ และบัตรเลือกตั้งแต่ละใบจะมีเสียงเพียง 1 เสียงเท่าเทียมกัน ซึ่งตรงกับปฏิญญาสากลแห่งสิทธิมนุษยชน ข้อ 21 (3) ที่ระบุว่า เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงเช่นนี้จะต้อง

แสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง โดยอาศัยการออกเสียงทั่วไปและอย่างเสมอภาคและลงคะแนนเสียงลับ หรือการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่น ทำนองเดียวกัน

3.2 ความเสมอภาคที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ในรัฐประชาธิปไตยนั้นจะถือว่ากฎหมายเป็นเสมือนข้อกำหนดของสังคมที่ออกมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมพฤติกรรมที่มีผลร้ายต่อสังคมโดยส่วนรวมนั้นคือกฎหมายจะให้ความคุ้มครองป้องกันแก่คนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน และผู้ที่ละเมิดกฎหมายก็จะได้รับโทษทัณฑ์ตามที่กำหนดหรือถ้ามีเหตุอันควรปรานีให้มีการลดหย่อนหรือยกเว้นโทษ ก็ควรจะได้รับพิจารณาโดยเท่าเทียมกันด้วย

3.3 ความเสมอภาคที่จะแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต ในระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ เช่น จัดให้มีโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย ให้เพียงพอสำหรับคนที่ปรารถนาแสวงหาความรู้มีโอกาสรับการศึกษาได้รับความรู้ และมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเอง และต้องบริหารระบอบของสังคมให้เปิดโอกาสสำหรับทุก ๆ คน คนในการที่จะได้ทำงานโดยสิทธิเท่าเทียมกัน เช่น การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคในการสอบคัดเลือกเข้าเป็นข้าราชการ เป็นต้น

3.4 ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ สังคม ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่ารัฐประชาธิปไตยจะต้องทำให้สมาชิกทุกคนมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง กล่าวคือ มีรายได้สูง และมีความเป็นอยู่ที่หรูหราเกินทุกคน แต่จะต้องพยายามกระจายรายได้ นำเอาทรัพยากรทางสังคมมาใช้ประโยชน์ ลดช่องว่างระหว่างชนชั้นให้น้อยลงโดยการสนับสนุนหรือช่วยเหลือกลุ่มที่ด้อยโอกาสกว่า ให้เติบโตใหญ่และแข็งแรงพอที่จะช่วยเหลือตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การที่รัฐสนับสนุนโครงการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพในชนบท โครงการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ผลิตสหกรณ์ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ใด ๆ โครงการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับความกินดี อยู่ดี เป็นต้น

2. ความหมายของประชาธิปไตยในเชิงรูปแบบการปกครอง

แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครองมาจากความเชื่อที่ว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ การปกครองตนเองของประชาชนนั้นจะดำเนินการโดยผ่านผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเลือกเข้าไปเป็นปากเป็นเสียงให้รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยจะทำหน้าที่ที่จำกัดโดยกรอบแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือฉันทานุมัติจากประชาชน รัฐธรรมนูญนี้อาจจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นก็ได้

จากแนวคิดข้างต้น เราจึงอาจสรุปหลักการที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ ดังต่อไปนี้

หลักการที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1. **หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน** หมายความว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุดของรับประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินปัญหาและกำหนดความเป็นไปของพวกเขาเอง แต่มีได้หมายความว่าประชาชนทั้งประเทศจะต้องมานั่งถกเถียงหาทางแก้ปัญหา

2. **หลักอำนาจอธิปไตยโดยปวงชน** หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่หลายทางด้วยกันที่สำคัญ คือ การเลือกตั้งตัวแทนของตนขึ้นไปทำหน้าที่ในรัฐสภา นอกจากนี้ประชาชนอาจทำได้โดยการช่วยรณรงค์หาเสียงให้ผู้สมัครที่ตนนิยมอยู่ หรือเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์เดียวกัน เพื่อหาทางผลักดันให้นโยบายของพรรคนำมาใช้ปฏิบัติ เป็นต้น

3. **หลักอำนาจอธิปไตยเพื่อปวงชน** สังคมประชาธิปไตยนั้น ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศ และรัฐบาลจะต้องไม่กระทำไปเพียงเพื่อผลประโยชน์ของคนในกลุ่มตนเท่านั้น ผู้ปกครองที่มาจากประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นผู้ที่กระทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่ด้วย ให้สมกับความไว้วางใจของประชาชนที่เลือกตนเข้ามาทำหน้าที่ ไม่เช่นนั้นเมื่อครบวาระอาจจะไม่ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนในสมัยต่อไปก็ได้

4. **หลักเหตุผล** ประชาธิปไตยประกอบด้วยหลักเหตุผล ทั้งนี้เนื่องจากคนแต่ละคนต่างก็มีแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันไป ถ้าคนปราศจากเหตุผลแล้ว สังคมก็อาจยุ่งเหยิง ไม่ได้ข้อยุติที่ดีและถูกต้อง ดังนั้นในระบอบประชาธิปไตยนั้นทุกคนจะต้องร่วมกันคิด โดยต่างก็เสนอความคิดเห็น แล้วอาจมีการเปิดอภิปราย มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ต่างคนต่างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นธรรม ข้อเสนอหรือความคิดเห็นของใครที่มีเหตุผลดีกว่าก็จะได้รับเลือกให้เป็นวิธีการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ต่อไป

5. **หลักเสียงข้างมาก** วิธีการหนึ่งที่จะรู้ได้ว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการเพื่อปวงชน คือหลักเสียงข้างมาก นั่นคือหลังจากที่ผู้แทนราษฎรได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์โดยการอภิปรายกันพอแล้ว ก็จะมีการออกเสียงลงคะแนนกัน ข้อเสนอที่ได้รับเสียงข้างมากจากที่ประชุมก็จะได้รับเลือกให้นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะถือได้ว่าเป็นข้อเสนอที่มีเหตุผลของคนส่วนใหญ่

6. **หลักความยินยอม** ประชาธิปไตยจะต้องมีพื้นฐานมาจากความยินยอมอีกด้วย เมื่ออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และปวงชนได้ตั้งตัวแทนของตนเพื่อใช้อำนาจดังกล่าว จึงถือได้ว่าผู้ที่ได้รับเลือกให้เข้ามาใช้อำนาจเหล่านี้ได้รับความยินยอมจากปวงชน แต่จะมีอำนาจจำกัดตามรัฐธรรมนูญ และยิ่งถูกจำกัดช่วงเวลาที่ได้รับคามยินยอม คืออาจอยู่ในวาระช่วงระยะเวลาหนึ่ง (วาระครบ 4 ปี

เต็ม) เมื่อครบวาระหรือมีการยุบสภาจะมีการเลือกตั้งใหม่ หากผู้แทนราษฎรผู้ใดได้รับความไว้วางใจจากประชาชนจะได้รับเลือกเข้ามาทำหน้าที่ต่อไป

7. **หลักประนีประนอม** ในหลายกรณี หลังจากที่ผู้แทนราษฎรได้อภิปรายกันแล้ว และเล็งเห็นว่า ข้อเสนอต่าง ๆ ที่ผู้แทนแต่ละคนเสนอไปนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก หรือมีข้อขัดแย้งกันไม่มากนัก ที่ประชุมก็อาจใช้การประนีประนอมกัน โดยยึดหลักผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเกณฑ์ ไม่จำเป็นต้องมีการลงคะแนนเสียงข้างมากก็ได้

8. **หลักความเสมอภาค** ประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ต่างก็มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน แม้แต่รัฐธรรมนูญไทยก็ยอมรับในหลักการนี้โดยเขียนไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย ฉะนั้นกฎหมายในสังคมประชาธิปไตยจึงบังคับใช้กับบุคคลทุกคนโดยเสมอหน้ากันหมด

9. **หลักเสรีภาพ** สังคมประชาธิปไตย นอกจากจะให้ความสำคัญกับความเสมอภาคแล้ว ยังให้ความสำคัญกับหลักเสรีภาพด้วย กล่าวคือ รัฐในระบอบประชาธิปไตยจะต้องส่งเสริมเสรีภาพต่าง ๆ ของปวงชน เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การอบรมศึกษา การรวมตัวกันเป็นสมาคม เป็นต้น แต่ทั้งนี้เสรีภาพเหล่านี้จะถูกจำกัดโดยกฎหมายนั้นคือ ประชาชนต้องไม่ใช้เสรีภาพนี้เพื่อทำลายหรือรบกวนเสรีภาพของผู้อื่น

10. **หลักการปกครองตนเอง** บุคคลแต่ละคนเป็นศูนย์กลางของนโยบาย บุคคลเป็นผู้สร้างสถาบันสังคมและสถาบันการเมือง เพื่อเป็นปัจจัยให้บุคคลมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่ละคนจึงควรเป็นตัวของตัวเอง ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตของตนเองตามสิทธิ เสรีภาพของตนเองที่พึงมีภายใต้กฎหมายสูงสุดอย่างเท่าเทียมกัน

จากการศึกษาความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย นี้ทั้งจากตำราและที่นักวิชาการได้สรุปรวม ความหมายหลักๆ ไว้อย่างมากมาย ผู้เขียนขอสรุปตามความหมายของคำว่า หลักประชาธิปไตย ว่า คือ หลักการปกครองโดยประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครอง โดยคำนึงยึดหลักการพื้นฐานในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน มีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค มีหลักเหตุผล มีความรับผิดชอบและยอมรับเสียงส่วนมาก รับฟังเสียงส่วนน้อยโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ภายใต้กฎหมายสูงสุดของประเทศ.

หลักการพื้นฐานของการสร้างระบบบริหาร

(การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good governance). www.psd.b.ku.ac.th/)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ระบุว่าระบบบริหารมีองค์ประกอบพื้นฐาน 6 ประการ คือ

- 1.หลักนิติธรรม
- 2.หลักคุณธรรม
- 3.หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
- 5.หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

แต่ละหลักสามารถจำแนกใช้ในการบริหารตั้งแต่ในระดับประเทศจนถึงในระดับองค์กรได้ ซึ่งแต่ละระดับมีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ องค์กรที่มีการบริหารที่ดีจะช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดีของระดับภาครัฐและระดับประเทศต่อไป และในทางกลับกัน ถ้าในระดับประเทศมีการบริหารที่ดีจะมีผลต่อบทบาทภารกิจและการบริหารจัดการของระดับองค์กรด้วย

ซึ่งสามารถวิเคราะห์ตามแนวทางหลักการพื้นฐานการบริหาร 6 ประการในระดับองค์กรที่นำมาเป็นแนวทางปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยได้ดังนี้

หลักการบริหารองค์กรตามหลักประชาธิปไตย

1.หลักนิติธรรม ได้แก่ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้ในองค์กรเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกทุกฝ่ายในองค์กร ไม่เลือกปฏิบัติต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในองค์กรรวมทั้งสร้างภาพเอื้อต่อการควบคุม และพัฒนาสังคมในองค์กรด้วย

แนวทางปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในองค์กร

-ให้ความรู้เรื่อง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ สิทธิเสรีภาพบทบาทและความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์กรแก่สมาชิกในองค์กร รวมทั้งขอเขตในการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบประชาธิปไตย

- สนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในองค์กรปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณมีมาตรฐานโดยคำนึงถึงสิทธิของความเป็นมนุษย์ไม่เลือกปฏิบัติ มีตัวชี้วัดคุณภาพ และมีกฎระเบียบปฏิบัติ ขั้นตอนการป้องกันควบคุม คุ้มครองผู้เสียหายและบทลงโทษผู้กระทำผิด

2.หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย

แนวทางปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในองค์กร

-มีการปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรมโดยเสมอภาคให้แก่บุคลากรในองค์กร

-มีหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ปฏิบัติโดยคำนึงและเคารพในสิทธิผู้อื่นตามหลักสิทธิผู้ป่วยและมีตัวชี้วัดคุณธรรม

- มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์และมีกิจกรรมส่งเสริมด้านประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา

- มีการส่งเสริมและเชิดชูสนับสนุนคนที่กระทำความดี ให้แรงเสริมเพื่อเป็นกำลังใจ

3.หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกัน ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจนมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ มีการบริหารงาน การเงิน และบุคคล มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

แนวทางปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในองค์กร

- มีแนวทางคู่มือการปฏิบัติงานของบุคลากรตามขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบ
- มีคู่มือมาตรฐานการให้บริการและวิธีปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณแก่ประชาชนเพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกัน
- มีระบบจัดเก็บเอกสาร สารสนเทศ ที่เป็นระเบียบที่สะดวกต่อการสืบค้นและตรวจสอบ
- มีระบบตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน และตัวชี้วัดความโปร่งใสอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถเปิดเผยได้
- มีระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ และการรับ-ส่งข้อมูลในการตอบข้อซักถามภายในและภายนอกองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

4.หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารขององค์กรในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติด้วย

แนวทางปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในองค์กร

- มีนโยบายบริหารที่ชัดเจน มีกฎ ข้อบังคับ และแนวทางให้บุคลากรยึดถือปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อต่อบุคลากรให้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางชัดเจน
- มีการกระจายอำนาจ การบริหารให้บุคลากรมีอำนาจในการตัดสินใจ ควบคุมการทำงานหรือบริหารภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของตนเองได้ตรงตามความต้องการ
- จัดทำคู่มือชี้แนะแนวทางการมีส่วนร่วมในงาน/โครงการต่างๆและรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในโครงการนั้นๆ
- มีการแสดงผลงานจากการเข้ามามีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมในงาน/โครงการต่างๆนั้นพร้อมทั้งมีรางวัลตอบแทนแก่เจ้าของความคิดเห็นที่นำไปสู่การปฏิบัตินั้นๆ

5.หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ ความมุ่งมั่น และตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุผลสำเร็จสอดคล้องตามกฎ ระเบียบขององค์กรโดยคำนึงถึงประโยชน์ ของผู้รับบริการ และส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานดังกล่าว สามารถชี้แจงเหตุผลได้ และพร้อมรับการตรวจสอบ

แนวทางปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในองค์กร

- มีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในด้านการบริหารและการปฏิบัติ มีการยกย่องและส่งเสริมความประพฤติของบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อใช้การมีส่วนร่วมในทุกด้าน มีระบบตรวจสอบและตัวชี้วัด การประเมินผลที่เชื่อถือได้
- สร้างและปลูกฝังวัฒนธรรมการรักองค์กรสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในทุกด้านขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลในองค์กร

6. **หลักความคุ้มค่า** ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์ คุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม รวมทั้งการรักษาให้มีความยั่งยืนด้วย

แนวทางปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในองค์กร

- ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานต้องให้ความสำคัญและมีนโยบายในด้านการใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้สะดวกและรวดเร็วในขั้นตอนเดียว
- มีหลักการและระเบียบวิธีปฏิบัติงานในการประหยัดทรัพยากร ประหยัดเวลาและบรรลุใน วัตถุประสงค์
- มีกำหนดมาตรฐานและระบบการทำงานในหน้าที่และเป้าหมายให้ชัดเจน ภายในระยะเวลาที่ เหมาะสม
- นำเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการทำงาน
- มีช่องทางและโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีการต่างๆ ที่นำไปสู่ความคุ้มค่า
- รับฟังความคิดเห็นจากบุคคลภายนอกเพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานในองค์กร
- ให้ความสำคัญกับระบบติดตามประเมินผลและและการตรวจสอบทรัพยากรนั้นๆ
- มีการจัดสรรงบประมาณเป็นเครื่องมือในการพิจารณางบประมาณในโครงการ
- มีการให้รางวัลหน่วยงาน/กลุ่ม/บุคลากรที่ดำเนินการในวิธีดังกล่าวได้อย่างถูกต้องคุ้มค่าที่สุด.

บทสรุป

องค์กรที่มีความเป็นประชาธิปไตยนั้น สามารถสังเกตได้ว่าการส่งเสริมนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ ภายในองค์กรอย่างไรนั้น สามารถดูจากนโยบายหลัก ๆ ขององค์กรและระบบการบริหารจาก วิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับสูง ตลอดจนการให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในบางเรื่องที่มีผลกระทบกับ บุคลากรโดยตรง ซึ่งการให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น การส่งเสริมด้านการ ปฏิบัติของบุคลากร มีประโยชน์ในการที่จะสามารถนำมาเป็นหัวข้อในการสร้างนโยบาย และกำหนด แนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของบุคลากรและยังเป็นการพัฒนาองค์กรอีกด้วย อีกทั้ง ยังเป็นการสื่อสารที่ดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงานได้อีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ยังสร้างการมี ความรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย เป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง ต่อสังคมส่วนรวม และถ้า หากผู้นำขององค์กรสามารถจูงใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิตามหลักประชาธิปไตยได้ประสบ ผลสำเร็จ ก็เท่ากับว่า องค์กรนั้นย่อมสมควรได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างว่าเป็น “ องค์กรแห่ง ประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ ” .

เอกสารอ้างอิง

ระบอบประชาธิปไตย. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาสังคมศึกษา 2 MSHS 002.สืบค้นเมื่อ19 มิถุนายน 2557. เข้าถึงได้จาก www.mwit.ac.th

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.สำนักบริหารงานสนับสนุนงานอัยการสูงสุด. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2557. เข้าถึงได้จาก www.ogad.ago.go.th/

หลักการพื้นฐานการบริหาร. การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good governance).สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2557. เข้าถึงได้จาก www.psdb.ku.ac.th/